

Kujatarha hevosen silmin?

Käyttäytymistarpeet ja virikkeellisyys

© Anna Kilpeläinen
Eläintenkouluttaja EAT
Ratsastuksenohjaaja
KK

Hevosen hyvinvointi

[Hyvinvoinnin määritelmä:
Seura- ja harrastuseläinten
hyvinvoinnin neuvottelukunta](#)

Lajityypilliset käyttäytymistarpeet

Lajityypilliset käyttäytymistarpeet

- Käyttäytymistarpeet
 - Välttämätöntä:
 - normaaliin kasvuun ja kehitykseen
 - hyvinvoinnin ylläpitämiseen
 - Palkitsevaa, tuottaa mielihyvää
 - Puute nostaa stressitasoa
- Evoluutiossa kehittynyttä, geeneissä periytyvää käyttäytymistä
- Käyttäytyminen itsessään tärkeää – ei vain tulos
- Käyttäytymistarpeiden mukaiselle käyttäytymiselle on kiintiöt
- Hevonen käyttäytyy käyttäytymistarpeiden mukaisesti olosuhteiden sallimissa rajoissa

Käyttäytymistarpeiden tyyydyttämättömyys aiheuttaa stressiä

- Pyrkimys toteuttaa käyttäytymistarpeita voi muuttua epäsopivissa oloissa epänormaaliksi tai stereotyyppiseksi käyttäytymiseksi
- Ihmiseen suuntautuessaan voi aiheuttaa vaaratilanteita
- Pitkään estynyt tarve voi ilmetä apatiana

Laki eläinten hyvinvoinnista 2024

4 luku

Eläinten hoito

20 §

Hoidon yleiset vaatimukset

Eläimiä on hoidettava siten, että niillä on mahdollisuus toteuttaa liikkumiseen, leikkiin, lepoon, kehonhuoltoon, syömiseen, ravinnon etsintään ja ympäristön tutkimiseen sekä sosiaalisiin suhteisiin liittyviä olennaisia käyttäytymistarpeitaan.

Eläinten hyvinvoinnille olennaiset käyttäytymistarpeet

Seura- ja
harrastuseläinten
hyvinvoinnin
neuvottelukunta
2014

- Liikkuminen
- Ravinnonhankinta
- Lepo ja uni
- Sosiaalinen käyttäytyminen
- Kehonhoito
- Lämmönsäätely
- Tutkiminen ja ympäristön tarkkailu
- Leikkiminen
- Lisääntyminen ja jälkeläisten hoito

VIRIKKEISTÄMINEN

- Virikkeinen elinympäristö tarjoaa ärsykeitä, vaihtelua, tekemistä ja mahdollisuuksia oppimiseen
- Mahdollistaa ja aktivoi lajille ominaista käyttäytymistä ja ajankäyttöä
- Käytännössä kaikki ihmisen rajaamissa ympäristöissä elävät eläimet tarvitsevat virikkeistämistä
- Virikkeinen ympäristö antaa mahdollisuuksia kokea mielihyvää - > lisää hyvinvointia

VIRIKKEISEN ELINYMPÄRISTÖN MERKISTYS HYVINVOINNILLE

- Virikkeinen elinympäristö lisää hyvinvointia ja terveyttä, mm.:
 - Vähentää stressiä
 - Lisää stressinsietokykyä
 - Vähentää aggressiota ja epänormaalia käyttäytymistä
 - Kehittää aivoja: mm. edistää oppimista, muistamista, selviytymiskykyä
 - Helpottaa sopeutumista tuleviin elinympäristöihin ja muutoksiin

VIRIKKEISTÄMINEN

- Tarjoaa mahdollisuuksia fyysisten ja psyykkisten kykyjen käyttämiseen
 - Fyysisten: mm. tasapaino, ketteryys, kestävyys, kehonhallinta
 - Psyykkisten: mm. havainnointi, tutkiminen, oppiminen, tarkkaavaisuus, tunteiden säätely, stressinsietokyky, muisti, sosiaaliset taidot, luottamus, uteliaisuus, aistien käyttö
- Virikkeistäminen suunnitellaan eläinlajille ja yksilölle sopivaksi

Hevosten lajityypilliset käyttäytymistarpeet

Liikkuminen

- Käyttää suurimman osan vuorokaudesta rauhallisesti liikkuen, 10 – 20 km
- Luontainen liikkuminen pääasiassa rauhallista käyskentelyä syömisen ja ruuanhankinnan yhteydessä
- Tärkeää mahdollisuus liikkua vapaana kaikissa askellajeissa

Ravinnonhankinta

- Lajityypillisesti käyttäisi syömiskäyttäytymiseen n. 12-16 h/vrk
- Tarve ei ole ainoastaan syöminen, myös ruuan etsiminen ja runsas pureskelu
- Syöminen pääasiassa maasta ja miltei jatkuvasti liikkuen

Lepo ja uni

[Helsingin yliopisto: Hevosten
unitutkimus](#)

- Unentarve 2,5-5 h / vrk
- Lisäksi n. 2 h leipäilyä
- Nukkuu 5-20 min pätkissä, osan päivällä
- Unesta noin puolet REM-unta makuullaan

Lepo ja uni

Hevonen tarvitsee

- riittävästi tilaa
- kuivan, puhtaan, riittävän pehmeän makuupaikan
- stressittömät olosuhteet

[Hevostietokeskus: Kuivikkeen ja tilan määrän vaikutuksesta hevosten lepoon](#)

Sosiaalinen käyttäytyminen

- Eläinlajien joukossa hevonen on äärimmäisen sosiaalinen laumaeläin
- Elää käytännössä aina laumassa
- Voimakas geneettinen tarve hakeutua muiden hevosten läheisyyteen ja pysyä laumassa

Sosiaalinen laumaeläin

- Hyvän lauman muodostaminen voi vaatia vaivannäköä
- Kaikki hevoset eivät olisi luontaisesti läheisissä väleissä
- Tilan puute ja muut stressitekijät voivat lisätä konflikteja

Hevosen sosiaaliset tarpeet

- Mm.
- Muiden hevosten näkeminen
- Muiden hevosten koskettelu ja hoitaminen
- Yhdessä liikkuminen ja syöminen
- Yhteinen leikki
- Yhteinen lepoaika

A Nordic survey of management practices and owners' attitudes towards keeping horses in groups

- <https://dl.sciencesocieties.org/publications/jas/abstracts/93/9/4564>

Kehonhoito

- Tarve hoitaa omaa kehoaan
- Piehtaroiminen, itsensä rapsuttaminen kaviolla tai hampailla, rapsuttaminen esineeseen (puu, seinä tms.), toisen kanssa rapsuttaminen

Lämmönsäätely

- Hevosen lajikehityksen aikana hevoseläimet ovat eläneet monenlaisissa lämpötiloissa.
- Termoneutraali eli mukavuusalue hevoselle +5 - +25 astetta
- Miten hevonen voi itse vaikuttaa lämpötilaansa?

[Caring for the horse in a cold climate—Reviewing principles for thermoregulation and horse preferences, 2020](#)

[Heat stress in horses: a literature review, 2023](#)

Tutkiminen ja ympäristön tarkkailu

- Hevonen on utelias eläin
- Elinympäristössä tulisi olla sopivasti muutoksia, jotta uteliaisuus ja tutkiminen herää
- Tutkiminen tuottaa mielihyvää
- Haluaa nähdä ympärilleen, kuulla, haistella, tunnustella, maistella

Leikki

- Leikki opettaa käsittelemään stressaavia tilanteita turvallisesti
- Leikki harjoittaa sosiaalisia ja liikunnallisia taitoja
- Nuoret hevoset leikkivät enemmän, aikuiset vähemmän
- Leikkiin kuuluu ainakin seuraavia versioita:
 - Yksin tai yhdessä juokseminen
 - Kahdenkeskisiä leikkejä
 - Esineillä leikkimistä

Kiitos!

 anna.kilpelainen@pedaequest.com

 Anna Kilpeläinen - PedaEquest

 @pedaequest

 Anna Kilpeläinen

Lähteitä ja lue lisää:

www.annakilpelainen.com

www.pedaequest.com